

Ett nytt ersättningssystem för mottagande av ensamkommande barn och unga

Ärendet

Regeringskansliet har 2016-06-21 tagit fram ett förslag på ett nytt ersättningssystem för mottagandet av ensamkommande barn och unga. Promemorian med förslaget är på remiss, och Sociala nämndernas förvaltning i Västerås Stad lämnar härmed sina synpunkter.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Inledning

I promemorian påtalas vikten av barnperspektiv och att mottagandet av ensamkommande barn ska hålla hög kvalitet och utgå från barns bästa

Förvaltningen anser att förslaget till konstruktionen av ett nytt ersättningssystem i stort är positivt. Det är också rimligt att differentiera kostnader för mottagandet av ensamkommande barn. Förvaltningen ställer sig positiv till ett ersättningssystem som inte tvingar socialtjänsten att fatta beslut om placering pga ersättningssystemet, utan att socialtjänstens beslut ska bygga på bedömningar om varje barns bästa. Förvaltningen ställer sig också mycket positiv till att regeringen ändrar regelverk kring ersättning för stödboende så att det blir möjligt för kommuner att använda sig av stödboende i större utsträckning än idag. Det är dock viktigt att det nya ersättningssystemet tar hänsyn till barnperspektivet.

Att sänka ersättningen för kommunerna kraftigt med kort varsel kommer att riskera att kvaliteten på kommunernas mottagande påverkas. Västerås stad behöver tid både för att anpassa boendeformer och för att bedöma barn och ungas behov för att kunna matcha till eventuellt nya boendeformer. För att värna om barnperspektivet är det också av vikt att kommunerna får täckning för kostnader när barn och unga är i behov av särskilda insatser, det kan vara i form av behandlingskostnader (trots att kriterier för tvångsvård inte är aktuella) men också ensamkommande barn och unga i behov av insatser pga funktionshinder.

Utgångspunkten enligt promemorian är att ett schabloniserat ersättningssystem skulle innebära att ersättningen till kommunerna i någon situation kan vara för hög och i en annan för låg, men att den i genomsnitt avser täcka kommunens kostnader.

Enligt beräkningar som förvaltningen gjort skulle förändringarna i nya ersättningssystemet innebära att förvaltningen behöver minska sina kostnader med drygt 70 miljoner kr för att ha en budget i balans. Detta kräver kraftiga förändringar i verksamheter. Att göra förändringar med mycket kort varsel försvåras av avtal med HVB som löper under två års tid. Under hösten 2015 tog Västerås Stad, som många andra kommuner, emot väldigt många barn vilket föranledde att flera tillfälliga boenden öppnades. Under 2016 har förvaltningen arbetat med att upphandla och se till att dessa barn och unga fått omplaceras till mer stadigvarande boenden. Att nu återigen göra stora förändringar och starta en "flyttkarusell" för dessa barn och unga kräver att barns bästa beaktas. Ett nytt ersättningssystem ger möjlighet för kommunen att sänka kostnader för mottagandet av ensamkommande barn men det är inte rimligt att genomföra förändringarna till 2017-01-01 utan det måste ske gradvis över en längre tidsperiod.

Förvaltningen anser att förslaget om nytt ersättningssystem inte överensstämmer med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för stödboende. Ett stödboende med gemensamma lokaler och som tar emot 16-17 åringar ska särskilt ta hänsyn till graden av bemanning. I Västerås och många andra städer råder bostadsbrist och de stödboenden som planeras kommer inte bestå av egna lägenheter utan mer av egna rum och gemensamma ytor. Förvaltningen bedömer att det blir svårt att hålla den kvalitet som det ställs krav på i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för stödboende, för den ersättning som föreslås. Höga lokalhyror och försäkringspremier är ytterligare faktorer som påverkar kostnaderna.

Ersättning för beredskap

De avtal som idag finns med upphandlade HVB har en avtalstid om två + 1 år. Dessa avtal utgår från nuvarande ersättningssystem där också HVB får ersättning för tomplatser. Utifrån förslaget skulle Västerås Stad ha ekonomisk möjlighet till ca två obelagda årsplatser (tomplatser). Det förändrade ersättningssystemet skulle innebära att de 13 HVB som förvaltningen upphandlat skulle i princip behöva vara ständigt fullbelagda för att få ekonomisk bäring. Att ha en beredskap med enbart två platser för en stad i Västerås storlek bedömer förvaltningen som orimligt.

Schablonersättning för mottagandet av asylsökande ensamkommande barn i anvisningskommun

Förslaget innebär att en schablonersättning på 52 000 kr per barn betalas ut till anvisningskommunen. Ersättningen avser täcka kostnader för transporter av barn, socialtjänstens utrednings- och uppföljningskostnader, tolkkostnader, kostnader för god man och andra relaterade kostnader. Tidigare har en schablon utbetalats för socialtjänstens utredningskostnader på 31 000 kr för HVB placerade barn och 39 000 kr för familjehemsplacerade barn. Dessa belopp har behövt återsökas, och förvaltningen ser positivt till att schablonen utbetalas automatisk. Överförmyndarförvaltningen har tidigare återsökt faktisk kostnad för god man och tolkkostnader. Att även detta schabloniseras är positivt.

Socialtjänstens kostnader

Den totala schablonersättningen på 52 000 kr är i realiteten en sänkning av ersättningen och täcker inte de utgifter som staden har. Socialtjänsten har ett långvarigt ansvar för placerade barn och placeringar enligt SoL och LVU ska följas upp och omprövas. Nya utredningar är inte ovanliga, antingen pga behov av omplacering eller andra stödsatser. Andra kostnader som behöver täckas är administration, material, it, lokaler, tolkkostnader.

Överförmyndarförvaltningens kostnader

När schablonen slås ihop med kostnader för överförmyndarförvaltningen tillkommer kostnader som tidigare återsöktes som faktisk kostnad. Arvode till gode män, sociala avgifter och gode mäns tolkkostnader. Verksamhetskostnader och personalkostnader för överförmyndarförvaltningen har tidigare inte ersatts av staten och ingår nu i den nya schablonen. Överförmyndarförvaltningen har också kostnader för utbildning av gode män. Eftersom utredningstiden hos Migrationsverket inte sällan är ca 1 år innebär bara ersättningen till gode män en kostnad på 31 800 kr/barn/år + sociala avgifter 9 426kr/barn/år.

Det innebär att schablonen på 52 000 kr ersätter knappt kostnaden för socialtjänstens utredningskostnad (31 000 -30 000 kr) plus ersättning för arvode till gode män 31 800.

Schablonen utbetalas till anvisningskommun. Överförmyndarförvaltningen ansvarar för handläggning av gode män till ensamkommande barn som vistas i kommunen. Ersättning gällande kostnader kopplade till överförmyndarförvaltningen borde vara kopplade till vistelsekommun istället för anvisningskommun.

Överförmyndarförvaltningen och sociala nämndernas förvaltning föreslår att det införs två olika schabloner, en för kostnader som överförmyndarförvaltningar har och en för socialtjänstens kostnader. Förvaltningen ställer sig positiv till att schablonen som avser socialtjänstens kostnader utbetalas till anvisningskommunen. Däremot föreslås schablonen för överförmyndarförvaltningen utbetalas till vistelsekommunen. Dessa schablonbelopp föreslås ses över så att de motsvarar kommunernas kostnader.

Schablonersättning per dygn för mottagandet av ensamkommande barn

Förvaltningen bedömer att det är rimligt att sänka ersättningsnivån men att kommunerna behöver längre tid för att kunna anpassa verksamheterna utifrån sänkningen. En del av 16-17 åringar kommer så småningom kunna placeras i stödboenden, och då också jämna ut kostnaden för HVB. Om det är i den omfattning som föreslås är dock oklart. Socialtjänsten behöver få tid att bedöma vilka barn som är i behov av andra boendeformer än HVB. Det är med mycket kort varsel förändringarna föreslås att träda i kraft. Förvaltningen behöver längre tid än till 2017-01-01 att säga upp avtal om nuvarande HVB platser och att omvandla dessa till stödboende.

Ifall schablonersättningen per dygn sänks för mycket och med för kort varsel, ser förvaltningen följande risker.

- Svårigheter med omförhandling av avtal med externa HVB.
- Avtal med externa HVB som måste brytas i förtid, vilket i sig ger konsekvenser.

- Kostnader för tomma HVB lokaler som inte går att använda till stödboende.
- Svårt att få ekonomi till mindre HVB för barn som kräver mer resurser.
- En för låg ersättning till HVB kan medföra sänkning av kvalitet och kompetensnivå.

Förvaltningen föreslår att sänkning av schablonersättning per dygn för mottagandet av ensamkommande barn sker etappvis.

I promemorian står att rätten till ersättning bör upphöra om barnet återförenas med sina föräldrar. Förvaltningen föreslår ett förtydligande kring detta. I nuvarande regelverk har kommunen rätt att få ersättning fram till dess att föräldern har möjlighet att ta över den faktiska vårdnaden.

Begränsad möjlighet till ersättning för asylsökande ensamkommande unga i åldern 18-20 år

Förvaltningen ställer sig positiv till regeländring gällande asylsökande ensamkommande barn som fyller 18 år. Förslaget förtydligar nuvarande regelverk som ger utrymme till olika tolkningar.

Schablonersättning för ensamkommande unga i åldern 18-20 år med uppehållstillstånd

Förvaltningen ställer sig positiv till intentionen att se ensamkommande unga vuxna som friska resursstarka individer som fortfarande har ett stödbehov från vuxenvärlden, precis som andra unga vuxna har i samhället. Förvaltningen ställer sig positiv till att kommunen får ersättning i form av schablon utan krav på placeringsbeslut. Förvaltningen bedömer dock att flertalet av 18 åringar kommer att ha behov av stödboende.

Det nuvarande ersättningssystemet gällande stödboende gör att förvaltningen avvaktat med att öppna stödboenden då de barn och unga som skulle ha placerats i stödboende inte hade fått ingå i den överenskommelse som staden tecknat med Migrationsverket. Förvaltningen välkomnar ett nytt ersättningssystem som möjliggör placering i stödboende. Flyktingsituationen under hösten 2015 gjorde att många HVB upphandlades och då med avtalstider på två år. Västerås Stad har också förbundit sig i avtal om kostsamma lokaler som upprustats utifrån höga krav på bl. a brandsäkerhet. Detta försvårar för staden att snabbt ställa om från HVB till stödboende.

Förvaltningen ser att det blir svårt att hålla den kvalitet som det ställs krav på i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för stödboende, för den ersättning som föreslås börja gälla 2017-01-01. Förvaltningen föreslår därav att sänkningen av ersättningen sker etappvis.

Ersättning för faktiska kostnader i vissa särskilda situationer

Det finns ett antal ensamkommande barn och unga som har ett vårdbehov. Det är av största vikt att dessa barn och unga inte placeras i stödboende eller egna lägenheter på grund av ekonomiska drivkrafter. Förslaget ger möjlighet att få ersättning för vård enligt LVU och för dem med motsvarande vårdbehov men som är placerade med stöd av SoL. Förvaltningen anser att denna förändring i stort är positiv, men med förtydligandet om vad som menas med motsvarande vårdbehov enligt SoL. De ensamkommande barn och unga som är i behov av vårdinsatser

utöver boende med omvårdnad och stöd bör innefattas av ersättning för faktiska kostnader i vissa särskilda situationer. Dessa barn och unga har inte sällan en problematik kring psykisk ohälsa, missbruk eller kriminalitet. Ensamkommande barn och unga med särskilda behov utifrån funktionsnedsättning bör också inkluderas i ersättning för faktiska kostnader.

Förvaltningen föreslår att kommunen förutom det som står i förslaget gällande faktiska kostnader i vissa fall, får ersättning för placeringar enligt SoL och LSS även när kriterier för LVU inte uppfylls men den enskilde är i behov av vård/insatser utöver omvårdnad och stöd.

Förvaltningen har synpunkter gällande utbetalningen. I promemorian står att schablonen utbetalas kvartalsvis automatiskt, och att den faktiska kostnaden kan återsökas inom sex månader. Har kommunen redan fått schablonersättningen (vilket kommunen hinner få om Migrationsverket handlägger i tid) bör ansökan om ersättning för faktisk kostnad inte beviljas. Här ser förvaltningen en stor risk att kommuner kommer att få avslag på ansökningar om faktisk kostnad. Även om kommunen skulle vara skyndsamt i sin återsökning, behöver fakturor inväntas, om sedan Migrationsverket inte handlägger ärendet skyndsamt kommer schablonen att hinna utbetalas. När det gäller LVU vård pratar vi oftast om mycket höga dygnskostnader och det vore förödande om handläggningstider påverkar att ersättningar inte beviljas.

Förvaltningens förslag är att schablonen dras av den faktiska kostnaden ifall Migrationsverket hunnit utbetala schablonen innan ansökan om faktisk kostnad har beviljats.